

prevaževati v daljno Nemčijo in Rusko, ali ne bi tudi mi Slovenci mogli misliti na to, da bi kakošne pridelke vozili na tuje? Se vé, da marsikak pridelek bi se moral še zboljšati in da posebno Vipavska dolina bi mogla z zgodnjim sadjem barantati na tuje.

Lepoznanski del.

Smrt Smail-Age Čengića.

Po Ivanu Mažuranić-u, poslovenil Janez Bilc.

(Dalje.)

II.

Nočnik.

Solnce zajde, mesec pa izajde.
Kdo na klance, kdo iz klancev leze,
Ter se skrivno bliža Črnej gori?
Z dnevom hodi in z nočjo počiva,
Nekdaj junak, al sedaj ne junak,
Ampak trst, ki vetru se uklanja.
Zašumi le poleg pota kača,
Al z češmina grma zajec,
On, od hude kače nekda huji,
Bolj plašljiv ko zajec zdaj trepeče.
Misli tužen, da je volk planinski,
Al pa hujši še hajduk gorjanski,
Ter se trese, kje da bo poginil,
Al ne najde, kar teži mu srce.
Skopovarje svojo ruso glavo
Ni mu zlata, ni mu pozlačena.
Vidi mu se, da umreti neče,
Ter je nekaj, kar naprej ga vleče.

Je hajduk li, je oglednik turski,
Ki ogleduje svilorune ovce,
Ali volov vitorogo čedo?
Ni hajduk in ni oglednik turski,
Ampak Čengića poslanec Novica;
Divji Turčin, krvnik Gore črne;
Dobro staro ga pozná in mlado,
In še vile ne bi ga prenesle,
Kak prenesle bi ga čvrste noge
V belem dnevu tje po Črni gori?

Puško obesil je na rame,
Ljut na pasu mu visí jatagan,
In kraj njega do dva samojeda.
Gadje gnjezdo je zagrnil s suknjo
Stegnil lahek na noge opanek,
Na junaško glavo pokrivalo,
Od turbana še spomina nima.
Brez turbana, glej, koraka Turčin;
Vidi mu se, da umreti neče,
Ter je nekaj, kar naprej ga vleče.

Modro Cuce je junak prehodil,
In Belice *) že junaške tudi,
Ter se bliža skalnatim Cekličem
Cekličem se bliža, — Boga moli,
Da mu dá tud nje prehodit srečno,
Da ga kdo ne vidi in ne sliši.
Vidi mu se, da umreti neče,
Ter je nekaj, kar naprej ga vleče.
Drugič peli petelini v polju,
Ko v Cetinjsko polje pride.
Tretjič peli v mestu so Cetinju, —
In Novica pade na Cetinje.

*) Oddelki Črne gore.

Tu zakliče božjo pomoč straži:

„Bog pomagaj ti stražar cetinjski!“

Lepše njemu odgovarja straža:

„Dobra sreča ti, junak neznani!“

S ktere si dežele prišel?

Kaka sreča te je pripeljala,

Da junak tak zgodaj si se vzdignil?“

Moder Turčin, za nevoljo mu je,

Moder Turčin, modro odgovarja:

Ker me prašaš, ti povem resnico:

Jaz junak sem od Morače hladne,

Od Tusine, majhine vasice,

Znanega spod Durmitora gore.

Troje nosim v srcu bolečine:

Prva v srcu mi je bolečina,

Da pobil je Čengiće Moračane;

Druga v srcu mi je bolečina,

Da mi očeta Čengiće je pogubil;

Tretja mi je v srcu bolečina,

To največa, da še krvnik diše.

Ali, tak ti Bog pomagaj Večni,

Pusti mene k svojemu gospodu,

K gospodarju mojemu in tvojmu,

Ne bi l' on mi bolečine izlečil.“

Še modreje straža odgovarja:

„Mož neznani s sebe vrzi orožje,

Nos' potem si glavo koder hočeš.“

Kadar Turčin k vratom dvora pride,

Ugasne zadnja zvezdica na nebu:

Bila aga Čengića je zvezda.

(Dalje prihodnjič.)

Zabavno berilo.

Slovenščina v uradnji.

„Brencelj“, kterega vsacih 14 dni tudi po kmetih komaj pričakujejo, da pride na svetlo, se v svojem zadnjem (6.) listu izvrstno norčuje s „kranjsko špraho“, kakor jo večidel kramljajo v kancelijah starejši uradniki, ki čistega slovenskega jezika kar trpeti ne morejo zato, ker so — preleni, da bi se ga učili, ali že — preneumni, da bi jim jezikoslovje v glavo šlo, zato čisto slovenščino psujejo za „novo špraho“. — Pod gori stavljenim napisom ima „Brencelj“ narisano kancelijo; predstojnik z obrazom pravega birokrata, sedi na stolu, pred njim pa stoji župan, ki je prišel s pritožbo, da dobiva iz kancelije nemška pisma. Tako-le se glasi pogovor:

Uradnik. Čemu pa že spet Oni *) v kancelijo pridejo? Saj niso bili forladani!

Župan. Bom prosil, gospod predstojnik, da se mi ta-le dopis v slovenskem, meni bolj razumljivem jeziku pošlje.

Uradnik. Oho! So bili pa že tudi Oni na taboru, kjer so slovenski švindlarji puntarske govore držali.

Župan. Prosim, gospod predstojnik, jaz se opiram na postavo, ktera v §. 19. velí uradnijam, slovenskemu ljudstvu le slovenske dopise pošiljati in slovenske vloge slovenski reševati. Meni pa ste poslali tu na slovensko prošnjo nemški odgovor, kterega ne razumem niti jaz niti kdo drugi v naši srenji. Tedaj si ne vem drugače pomagati, ko da prosim Vas, da bi mi hoteli stvar razjasniti v mojem maternem jeziku.

Beseda oní namesti Vi se je vrinila v lepi slovenski jezik tako kakor ljulika med pšenico. Nemškutarji mislijo, da je vi surov ogovor, pa še ne vedó, da tudi najbolj omikani francoski narod ne pozná besede oni, ampak le vi.

Vred.

Uradnik. Hm! Le iz prijaznosti do Njih Jim bom erkleral erledigungo, pa ne v slovenski, ampak v kranjski šprahi, katero tudi zastopim. — Naj poslušajo! Oni so tukej ancajgali, da se je Njih gmajna z bližnjo sosesko zglihala za en tal grunta, skoz kterege pelje pecirkna cesta, katero ima Njih gmajna fliht pošodirati. V glihengi pa ni nič na to riksiht vzeto, ali bo entveder Njih gmajna šoderngo pezorgala, ali pa tista, s katero ste se zglihali, ali pa obedve in solidum. Zavolj tega bi lohko ustala kakšna štrita med folmohtarji od gmajn ali med glidami gmajne, in nobeden bi ne hotel ceste pošodirati. Zato ta glihenga ne more bit giltovna, ker tak kontrakt po gezecu ni culesik. Alzo je ta handlunga pod štrafengo in gmajne plačajo 5 gold. štrafenge. Oni so kot purgermajster ali forštant ferantvortni za vse, kar se v gmajni zgodí ali bešlisa v gmajnarski zicungi. Zato se Jim diktira 5 gold. štrafenge, katero naj potem pri gruntarjih ajntrajbajo. — Vidjo, to je inhalt te cušrifte, in vsak, kdor ima le pisl ferštonda, jo bo prec kapiral.

Župan. Ne zamerite, zdaj ravno toliko vem, ko poprej. Samo toliko sem razvidel iz nekterih besed, ki so mi po briču znane, da ste moj dopis napak razumeli.

Uradnik. Kdo Jim je dal ferbežnost, meni to naprej metati?

Župan. Vaše razjasnilo. Prosim, berite dopis!

Uradnik (jezno.) Tukaj stoji: „Podpisana županija naznanja, da se je v gmajni tik kantonske ceste nekaj zgodilo. Kos zemlje, ki — itd.“ Se to ne reče v bolj zastopljivi šprahi, kot je iztuhtana slovenska; „podpisana gmajnarska županija ali foršteunga ancajga, da je gmajna ali občina, kakor pravite po slovensko, se zglihala ali pogodila za kos grunta zraven pecirkne ceste? he?“

Župan. Božja milost! Kdo Vas je učil slovenščine, „Gmajna“ pomeni „gozd“, nikdar „občine“, „pogoditi se, je kaj družega ko „zgoditi se“ itd. In zato, ker Vi ne umete slovenskega jezika, bomo mi kazni plačevali. Da, vzemite si učitelja, da Vas v slovenščini „abrihta“, jaz mu dam 5 gold. na mesec iz svojega žepa.

Dopisi.

Iz zgornje savinske doline. — Dolgo nas že tužna zima tlači in nič veselega ne obeta. Navadni pregovor pravi: „Če sv. Jožef zimo odpusti, jo Jenohitnica „Mar. ozn.“ zadrži“; in ta pregovor se je letos opravičil. O sv. Jožefu smo imeli že najlepše in tudi toplo vreme, od 23. do 24. dne t. m. pa je padel tolik sneg, da ga po hribih moška noga celó do kolena meri. Slaba se nam pred oči stavlja in nič dobre prihodnosti ne oznanuje, in ako se koj vreme ne spremeni, ne vemo, s čem si bomo rebra podpirali — to je, kje bomo ljubega kruheka iskali?

Iz Loža na Notranjskem 26. sušca. *) — Nedavno je tudi v našo dolino prišel jako čuden pisatelj! Neznani so mu še prebivalci, zemlja in rast, okolica in kraj, in vendar — o vsem tem vé dosti povedati: to nam spričujejo njegovi spisi v „Novicah“; res čudno! Al bojimo se, da se nam bo ta nova luč svetá v kratkem zamrknila, kajti očividno je, da naš novi vodja ne govori iz lastne skušnje, temuč da le pobira, kar drugi zgubljajo. Temu mora sam priznavati. To nam dokazuje njegov presmešni spis o pintariji in njega računstvu v 2. listu letošnjih „Novic“. Res, da vsakdo lahko ume, da temu ni tako, kakor on govori, vendar

pa ne moremo si kaj, da ne bi vprašali tega razsvetljenca, kje neki je slišal, da so pri nas pintarji za tako malo posodo obročke kupovali, ki si jih lahko za vsakem vrtom v prvem grmu naseka za dolgo časa? Povemo mu tudi, da ne ume, kaj govori, ko dokazuje zgubo pri mali posodi, kajti ravno tu se največ pridobi; porabijo se v to izdelovanje od snega in viharja polomljene hoje, vrhi, odvržki itd. tedaj vsak košček lesa. Ali bi morebiti bolje bilo, da v hosti segnjijejo? — Dalje modruje, da pintarija je sedanjih nadlog kriva. Tudi to ni res! Hiše, kjer se je pred 15 ali 20 leti največ pintarilo, so še danes najpremožnejše, zakaj priredili so tudi dosti pri blagu, in le pri onih je pomanjkanje domá, ki so križem držali roke, ali pa se preveč z vožnjo pečali. Mislim pa, da tudi drugej, morebiti ravno v Š—i, še bolj kličejo, kaj bomo jedli, kaj oblekli; kaj je pa ondi tega krika krivo? — gotovo niso hoteli barigelj delati! Dobro bi bilo, ako bi naš novi oskrbnik slavnemu obrtništvu Šneperskih gozdov nekoliko pojasnil, kolikšen dobiček ima, ko lepe mlade, po 9, 8, tudi 7 palcev debele hoje za krlje odkazuje, seka in reže, da je veselje videti! Al se ne pravi to, nov kras narejati? Še obče spoštovanemu vredništvu „Novic“ je zadnjič dokaz v puhli in prazni odgovor vrnil (da je zaslužek zmiraj gotov). Kdo je še pred enim letom vedel za tisti zaslužek, na kterege on meri? koliko časa pa bode trpel? Gotovo ne dolgo! In akoravno bi bil večni, koliko ljudi in blaga se more tam preživiti? Recimo, da ena cela vas. Kaj pa z družimi? — Prečudno je še to, kar on pravi, da pozimi kmetu živina v štali škodo dela. Pojasnite nam tedaj, kako pri vas v Š—i ravnate pozimi z blagom, morebiti mu količke od zadej zabijete? Od kodi pa potlej gnoj dobiti, brez kterege je v naših krajih vse obdelovanje zemlje to, kar po suhem bregu ribam mreže staviti! Res, da dandanes hoče že vsak pisatelj biti, bodi-si prav ali neprav, ne gledé na to, ali ne žali onih, katerim namerava taka pisma, in brez ozira na to, ali tudi stvar ume, v katero se vtikuje? Prvo je učiti samega sebe, potem še le grajati druge!

V imenu več Ložanov.

Iz Vipavske doline 18. sušca. — „Novice“ so se unidan čudile, kako je to mogoče, da je čisto slovenska kmetiška občina v Postojnskem okraji namesti slovenskega zakonika si naročila nemškega? Naj Vam povem uganjko te zastavice. Lože je imé oni prekrščen občini in njen župan je grajščak Jožef Mayer, kateri se je 1867. leta proti volitvi prečastitega dekana Grabrijana za deželnega poslanca zeló upiral in dr. Spacapana vrival. Ta mož bi na slovenski zemlji menda rad nemški narod imel, zato je njegovo delovanje le za „nemško glorio“. Grajano naročilo nemškega zakonika je tedaj le osebno djanje; občinski odbor ga gotovo za to ni pooblastil, ker Ložanje so, razun njega, vsi poštenega narodnega duhá. Vendar nemškutarski časniki tako reč brž zgrabijo ter po svetu trobijo, da nam ni treba domačega — slovenskega — jezika, saj je na Kranjskem že vsaka vas — nemška! Gospod Mayer, če hoče za-se imeti nemški zakonik, naj bi si ga kupil za svoj denar, nobeden mu ne bode branil; al za denar slovenske občine naj se naroči slovensk zakonik, da ga, ako hočejo, vsi lahko beró.

V Paradišči 25. sušca. M. J-r. — V zadnjem listu „Novic“ smo brali, da je nemški liberalizem ob glavo, to je, da je minister Giskra popustil državno krmilo. Mi kmetje, ktere v politiki le prosta domača pamet vodi, mislimo, da, če pastir zapusti svojo čedo, se tudi čeda kmalu razgubi, — in res zadnji čas je, da prestande tudi regiment, ki ne stvari čevljev po nogi, ampak nogo sili po kopitu. Kar dve leti gledamo ža-

*) Ker ta dopis enako stvar pretresa, kakor dopis „iz Podgore“ s podpisom „več trgovcev“, ki smo ga kasneje prejeli, naj zado-
stuje natis enega. Vred.